

Syventävä esittely

Merenkurkun saaristo

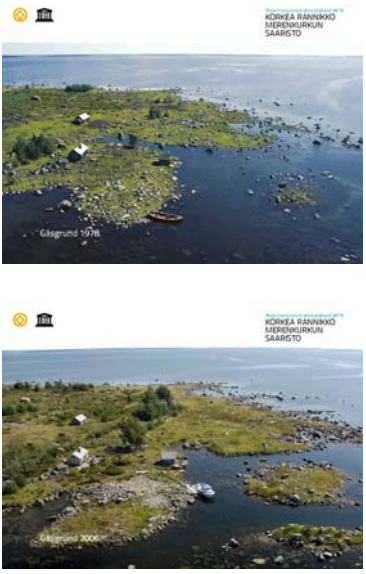
Kuvat: Dragos Alexandrescu, Patricia Rodas, jollei muuta mainita.

Nro	Kuva	Kuvateksti	Kertojan käsikirjoitus, sisältö
1		<p>Maailmanperintö yhteistyössä 63°N</p> <p>Korkea Rannikko/ Merenkurkun saaristo</p> <p>Merenkurkun saaristo</p>	
2		<p>Merenkurkun saaristo – valtionrajat ylittävä maailmanperintö</p>	<p>Merenkurkun saaristo hyväksyttiin kesällä 2006 UNESCO:n maailmanperintöluetteloon. Merenkurkun saaristo ja Ruotsin Korkea Rannikko muodostavat yhdessä ainutlaatuisen geologisen kokonaisuuden ja valtioiden rajat ylittävän maailmanperintökohteen. Alueet antavat yhdessä täydellisen kuvan jatkuvista geologisista ja biologisista muutoksista, joita esiintyy maankohoamisilmion muokatessa maisemaa.</p>
3		<p>Ainutlaatuiset arvomme – vastuumme</p> <p>Grand Canyon Galapagossaaret Pääsiäissaari Suomenlinna Falunin kuparikaivos Auschwitz-Birkenau Kiinanmuuri Egyptin pyramidit Korkea Rannikko/ Merenkurkun saaristo Vapaudenpatsas</p>	<p>Maailmanperintö todistaa ainutlaatuisella tavalla sekä maailman että ihmiskunnan historiasta. Koko maailmassa on vuonna 2010 lähes 900 maailmanperintökohdetta, joista 21 ylittää usean eri valtion rajat. Maailmanperintökohde voi olla kulttuuriperintökohde, luonnonperintökohde tai sekoitus molempia. Luonnonperintökohde</p>

		<p>Versailles Petra Stonehenge Länsi-Norjan vuonomaisemat Illulissat jäävuono jne.</p>	<p>Korkea Rannikko/Merenkurkun saaristo kuuluu hyvään seuraan muun muassa Yhdysvaltojen Grand Canyonin ja Ecuadorin Galapagossaarten kanssa! Luonnonperintökohteeksi nimittäminen vaatii maailmanperinnön suojelemista, hoitamista ja esittelyä. Korkealla Rannikolla / Merenkurkun saaristossa pääsee näkemään yhä jatkuvan maankohoamisen vaikutukset ja miten mannerjäätikkö on muokannut luontoa ja luonut erikoisia geologisia muodostumia. Mannerjäätikön jälkiä ja maankohoamista pystyy tarkastelemaan maailman parhaiten juuri Korkealla Rannikolla / Merenkurkun saaristossa.</p> <p>Korkean Rannikon/Merenkurkun saariston ainutlaatuinen arvo on geologisten muodostumien, kuten kalottivuorten ja De Geer-moreenien, ansiota.</p> <p>Maailmanperinnöt kuuluvat kaikille. Ne ovat korvaamattomia hyvinvoinnin, tiedon ja innoituksen lähteitä.</p> <p>UNESCO maailmanperintösopimus: Sopimus sitoo hoitamaan ja suojelemaan maailmanperinnön ainutlaatuisia arvoja tuleville sukupolville. Hallinnon koordinoinnista vastaavat Länsstyrelsen</p>
--	--	--	--

			<p>Västernorrland Ruotsissa ja Metsähallitus Suomessa.</p> <p>Kuva: Dragos Alexandrescu, Patricia Rodas, Anita Storm, Tomas Birkö, Jonas Salomonsson</p>
4		<p>Merenkurku = kapeikko</p>	<p>Merenkurku sijaitsee Pohjanlahden kapeimmalla kohdalla. Merenkurku myös muodostaa karikkoisen kynnyksen, joka erottaa eteläisen Selkämeren pohjoisesta Perämerestä. Merenkurkun ruotsinkielinen nimi on Kvarken.</p> <p>Merenkurkun eteläisin osa sijaitsee Ruotsin puolella noin 30 kilometriä Korkeasta Rannikosta pohjoiseen. Suomen ja Ruotsin reunimmaisten luotojen välimatka on noin 70 kilometriä.</p>
5			<p>Maailmanperintöalue sijaitsee Merenkurkun saariston itäisessä osassa, joka puolestaan sijaitsee Pohjanlahdessa, joka on osa suurempaa Itämeren (maailman suurin murtovesimeri).</p> <p>Merenkurkun saaristo, joka kuuluu Pohjanmaan maakuntaan, ulottuu pohjoisista Mikkelin saarista eteläisiin Halsön saariin. Vaasan kaupungista on suunnilleen yhtä pitkä matka molempiin suuntiin.</p> <p>Maailmanperintöalue koostuu kahdesta osasta - alue A pohjoisessa ja pienempi alue B kauempana etelässä.</p>

6		<p>Matalaa ja kivistä</p> <p>Björköby</p>	<p>Merenkurkun saaristo on kivikkoinen!</p> <p>– This is like another planet, sanoi UNESCO:n arvioija nimittämistä edeltävien tutkimusten aikana. Saariston kivikkoisuus johtuu sekä mannerjäätiköiden aiheuttamasta kuluttamisesta ja 1800 miljoonaa vuotta vanhan vuorijonon kallioperän rapautumisesta että maankohoamisesta.</p> <p>Vesi virtaa voimakkaasti Merenkurkussa, mikä puolestaan vaikuttaa talvisin jäiden paksuuteen.</p>
7		<p>Painavan jään alla</p>	<p>Noin 22 000 vuotta sitten Pohjoismaat olivat paksun ja painavan mannerjäätikön peitossa. Jää oli paksuimmillaan maailmanperintöalueen kohdalla ja se painoi maata alas noin 800 metriä. Luonto on muokannut maata useita kertoja. Viimeisintä mannerjäätikköä kutsutaan nimellä Veiksel-jääkausi.</p>
8		<p>8 mm vuodessa = 150 uutta jalkapallokenttää</p>	<p>Jää suli pois noin 10 500 vuotta sitten, jolloin aluetta jäi peittämään vähintään 250 metriä syvä vesikerros. Pohja nousi tasaisesti vuosittain merenpintaa kohti ja noin 2 000 vuotta sitten ensimmäiset luodot pilkistivät merestä.</p> <p>Kun jää suli ja paino vähentyi, lopetti myös maankuori painumisen.</p>

			<p>Maankuoren painuminen vaihtui ylöspäin suuntautuvaan liikkeeseen, jotta maa palautuisi alkuperäiseen korkeuteensa ja niin kutsuttuun isostaattiseen tasapainotilaansa. Ensin maa nousi noin 10 cm vuodessa, mutta nousu on sen jälkeen hidastunut ja on nykyään noin 8 mm vuodessa.</p> <p>Isostaattinen maankohoaminen selittää kuinka maankuori nousee alkuperäiseen korkeuteensa sen jälkeen, kun mannerjäätikön paine hellittää.</p>
<p>9-10</p>		<p>Gåsgrund 1978 Gåsgrund 2006</p>	<p>Kuvat Gåsgrundista (noin 10 kilometriä Vaasasta länteen) ovat otettu lähes kolmenkymmenen vuoden väliajalla, ja ne kuvaavat hyvin maankohoamisen vauhtia Merenkurkun saaristossa ja maiseman muuttumista.</p> <p>Merenkurkun saaristossa elävät ihmiset voivat elinikänsä aikana todistaa maan kohoamista merestä ja maiseman muuttumista; uusia saaria nousee merestä, lahdet muuttuvat järviksi ja laivaväylät umpeutuvat. Maapinta-ala kasvaa vuosittain noin yhden neliökilometrin verran eli sata hehtaaria, mikä vastaa 150 jalkapallokenttää.</p> <p>Vesijättömaa antaa Suomelle 1000 neliökilometriä uutta maata vuosisadassa. Kaksi</p>

			<p>kolmasosaa pinta-alan kasvusta selittyy maankohoamisella, kun taas loput selittyy kerrostumisella. Kolmasosa kaikesta vesijättömaaksi muuttumisesta tapahtuu ruotsinkielisellä Pohjanmaalla.</p> <p>Kuva: Seppo Lammi.</p>
11		<p>Jääkautisia muodostumia</p> <p>Moreenimaisemaa, Mikkelin saaret, 2001</p>	<p>Muita jääkauden aiheuttamia näkyviä muutoksia ovat laajalle alueelle levittäytyneet De Geer- moreenit, nimetty geologi Gerard de Geerin (1858-1943) mukaan. Niitä kutsutaan myös pyykkilautamoreeneiksi niiden tasaisen esiintymän ja pitkänomaisen muodon takia.</p> <p>Suuremmat moreenit ovat juomumoreeneita, jotka voivat muistuttaa suomalaista lenkkimakkaraa tai ruotsalaista falunimakkaraa (falukorv). Ne ovat muodostuneet eteenpäin liukuvan jään alla. Niiden selänteet tai ”makkarat” voivat olla jopa 6 kilometriä pitkiä ja niillä voi olla 10-15 metriä paksu moreenipeite.</p> <p>Parhaiten muodostuneet juomumoreeniryhmät löytyvät Valassaarilta, Björkögrundenista, Nikersgrundenista, Lappöarnan saarilta, Slättskäretin alueelta, Panike-Gloskäriltä, Mikkelin saarilta, Märaskärilta, Köklotista, Värloxista ja Iskmo Lillönista.</p>

			<p>Gerard De Geerin tutkimukset, jotka suuntautuivat Suomen ja Ruotsin rantalinjoille, vahvistivat aiemmat teoriat jääkauden ja maankohoamisen yhteyksistä. De Geer todisti, että ilmiö johtui paikallisesta maankohoamisesta eikä merenpinnan laskusta, kuten aiemmin luultiin. Hän esitti myös, että arkeologiset kasvi- ja eläinlöydökset voitaisiin kytkeä maankohoamisen eri tasomuutoksiin.</p> <p>Kuva: Helifoto.</p>
12		<p>De Geer-moreenit</p>	<p>De Geer- moreenit muistuttavat pyykkilautoja ylhäältäpäin katsottuna.</p> <p>Aaltoilevat ja pitkänomaiset selänteet, jotka voivat olla jopa kilometrin pituisia, esiintyvät yleensä suurehkoina ryhminä alavilla alueilla. Etäisyys näiden jopa 5 metriä korkeiden moreeniselänteiden välillä voi olla 50–300 metriä. Raippaluoto ja Björkö tarjoavat maailman parhaat edellytykset tutkia ja ihastella De Geer-moreeneita. Moreenit ovat muodostuneet jään alla mannerjäätikön reunan läheisyydessä ja jään reunan suuntaisesti.</p> <p>Jään paino aiheuttaa sen, että jää painuu reunaa kohti ja jättää jälkeensä moreeniainesta. Muodostuu jäänreunan suuntaisesti jääkauden loppuvaiheessa. Moreeniaines kiertyy jään</p>

			<p>reunaan ja kerrostuu selänteeksi, jää on vettä kevyempää ja jäävuoria lohkeaa irti ja jäänreuna vetäytyy kauemmas uuteen asemaan. Jäälohkareiden/-vuorten koko määrää De Geer -moreenien välisen etäisyyden.</p> <p>Kuva: Tomas Birkö</p>
13		<p>Fladat ja kluuvijärvet</p>	<p>Matalat selänteet estävät lahden yhteyden mereen, jolloin lahti umpeutuu ja tapahtumasarja flada-kluuvi-kluuvijärvi saa alkunsa. <u>Flada</u> on umpeutumassa oleva merenlahti, jolla on vielä suora yhteys mereen. Fladan vesi on kuitenkin muuttunut makeammaksi kuin merivesi. Seuraavaksi flada muuttuu <u>kluuviksi</u>, joka on lähes täysin eristäytynyt merestä ja jonne merivettä virtaa vain myrskytessä tai merenpinnan ollessa hyvin korkealla. Kluuvijärvi on muodostunut, kun yhteys mereen katkeaa täysin. Kluuvijärvi voi myös aikojen kuluessa muuttua kosteikoksi tai rämettyä.</p> <p>Meri jättää aina jälkensä uuteen maahan, joka nousee merenpinnan yläpuolelle. Kluuvijärvissä on kasveja, jotka todistavat aiemmasta murtovesitilastaan. Sisämaassa olevat pellot voivat myös kätkeä sisäänsä hylkeiden luurankoja ja keskeltä metsää voi löytyä vanhan laiturin jäänteet.</p> <p>Kuva: Helifoto.</p>

<p>14</p>		<p>Alavaa ja nuorta Svedjehamn, 2008</p>	<p>Maankohoaminen muodostaa saaristomaisen meren, josta tulee mieleen meren, moreenin, pikkujärvien, kosteikkojen ja metsien tilkkutäkki. Tilkkutäkki näkyy parhaiten ilmasta käsin, mutta matalalla rannikolla ei ole paljon luonnollisia näköalapaikkoja – suurin osa luodoista ja saarista ovat vain 5-10 metriä korkeita.</p> <p>Eräs näköalapaikka on Raippaluodon silta, joka on maailmanperintökohteen korkein kohta (purjehduskorkeus 26 metriä). Svedjehamniin on myös rakennettu 25 metriä korkea näköalatorni.</p> <p>Merenkurkku muodostuu paljon muustakin kuin vain loivasta peruspohjasta, josta pistää esiin karikoita ja saaria. Vesi on muokannut useita suhteellisen syviä uria pohjakynnyksen yli. Nämä vesiurat ovat tärkeitä merenkululle, sillä laivaväylä Vaasaan seuraa erästä syvää uraa, joka tunkeutuu Gloppet-vesistöön lännestä.</p> <p>Kuva: Helifoto.</p>
<p>15</p>		<p>... mutta vanhaa peruskalliota</p> <p>Vaasan graniitti</p>	<p>Merenkurkun ainutlaatuinen luonto on seurausta geologisista prosesseista, jotka ovat jatkuneet miljoonien vuosien ajan. Kallioperä muodostuu ikivanhoista kovista ja kiteisistä kivilajeista, jotka muodostuivat 1880- 1270 miljoonaa vuotta sitten. Viimeisen 500 miljoonan</p>

			<p>vuoden ajan ne ovat syöpyneet alas pohjanmaalaiseksi penepaaniksi, jota voi myös kutsua "Matalaksi Rannikoksi".</p> <p>Kallioperää peittää moreeni peite sekä kuvissa nähdyt moreenimuodostumat, jotka ovat syntyneet viimeisimmän jääkauden aikana. Tämä ominaisuus yhdessä maankohoamisen kanssa asettavat perusteet UNESCO:n maailmanperintökohteeksi nimeämiseksi vuonna 2006.</p> <p>Suuri osa Merenkurkun saariston kallioperästä on muodostunut harmaasta kovakiteisestä porfyrygraniitista, jota kutsutaan myös Vaasan graniitiksi. Halsö, Bergö ja Raippaluodon länsiosa ovat muodostuneet gneissistä, erityisesti suonigneissistä. Bergön ja Maalahden ulkosaariston lävitse kulkevat kaksi leveää diabaasijuontaa.</p>
16		<p>Kasvit valtaavat maata</p>	<p>Merenkurkun luonto on jatkuvassa muuttuvassa tilassa maankohoamisen takia. Tämä koskee myös kasvillisuutta, joka hiljalleen "juurtuu" merestä nousevaan maahan. Kasvien selviytymiseen ja elämään karussa saaristossa vaikuttavat myös tuuli, aallot, jää, lumi ja suolapitoisuus. Kasvien voi olla vaikea saada jalansijaa saaristossa, mikä tarkoittaa, että ne häviävät tyystin kalliosta ja kivenlohkareista koostuvissa luodoissa.</p>

			<p>Moreenipeitteiset rannat ja suojaiset saaret ovat kasveille helpompia asuttaa. Merenkurkun saaristolle tyypillinen tyrnimarja ("finnbär") viihtyy esimerkiksi kivirannoilla. Tällä runsasvitamiinisella tyrnimarjalla on vahva aromi ja maine yhtenä maailman parhaimmista marjoista!</p> <p>Kallioperä ja maapohja vaikuttavat hyvin paljon kasvistoon. Kallioperä koostuu suurimmaksi osaksi graniitista ja gneissistä, jotka ovat suhteellisen happamia kivilajeja. Tämä pitää lajimäärän alhaisena, sillä kalkkia rakastavat lajit eivät viihdy täällä.</p> <p>Kuva: Anja Sundberg.</p>
17	 <p>KORVIA RÄNNIKÖ MERENKURKUN SAARISTO</p>	<p>Jäljet</p>	<p>Muinaismuistoista voi päätellä, että Pohjanmaalla on harjoitettu pyyntielinkeinoa merellä kivikaudesta lähtien. Ensimmäiset karikot nousivat maailmanperintöalueella ylös merestä noin 2000 vuotta sitten. Metsästäjät ja kalastajat saapuivat alueelle ensin, ja vakiintunutta asutusta alkoi ilmestyä 1100-1200-luvuilla. Hyvät satamapaikat, viljelykelpoinen maa, laidunmaa karjalle sekä kalojen, hylkeiden ja merilinnunmunien saatavuus vaikuttivat asuinpaikan valintaan.</p> <p>Raippaluodosta on löydetty yksi vanhimmaksi ajoitettu koru viikinkiajalta (900-</p>

			<p>luvulta).</p> <p>Kuva: Erkki Salminen (harppuuna, löydetty vuonna 1995 Kristiinankaupungin ulkopuolella, ajoitettu nuorempaan kivikauteen). Kirjasta ”Kiinteät muinaisjäännökset...” (solki).</p>
18			<p>Meri on hallinnut monella eri tapaa elämää rannikolla. Kalastus ja hylkeenpyynti olivat pääelinkeinoja aina 1700-luvun loppuun saakka. Terva, kalanrasva, hylkeennahka ja kala olivat tärkeitä vienti- ja vaihtotuotteita.</p> <p>Jokien suissa ja selällä kalastettiin säynävää, lahnaa, kuoretta, ahventa ja haukea. Saaristossa kalastettiin silakkaa ja siikaa.</p> <p>Talviseen hylkeenpyyntiin osallistui suurin osa miespuolisesta väestöstä. Vanhan ajan veneet ja suuri etäisyys kotiin pakottivat miehet asettumaan tilapäisesti jonnekin luodolle kalastusreissujen ajaksi. Aluksi rakennettiin tuulensuoja riviin asetelluista kivistä, jonka päälle levitettiin ehkä purje. Tämänkaltaisten asujaimiston jäännöksiä on löydetty monilta luodoilta. 1600-luvulla rakennettiin ensimmäiset hirsiset kalastusmajat, niin kutsutut kalasaunat.</p> <p>Kuva: Anita Storm.</p>

<p>19</p>		<p>Satamat madaltuvat</p> <p>Bodback v. 1954 ja 2008</p>	<p>Maankohoamisen vaikutukset merenkulkuun näkyvät venesatamien kehityksessä; satamia on siirretty, kun rantalinja on muuttunut. Björkön sataman historia on tyypillinen pohjalaiselle maankohoamisrannikolle, sillä Björkön kaikkein vanhin satama sijaitsee nyt kylän keskustassa Bodbackissa, moreeniharjanteiden suojassa.</p> <p>Täältä björköläiset kuljettivat postia ja matkalaisia Holmöhön. Tästä korvaukseksi he saivat verovapauden ja vapautuksen sotapalveluksesta.</p>
<p>20</p>		<p>Salteriet v. 1954 ja 2008</p>	<p>Ajan kuluessa satama umpeutui ja sinne pääsy ja poistuminen muuttui hankalaksi. Bodvattnetin merestä sulkeva moreeniharjanne halkaistiin kanaalilla, mikä helpotti tilannetta hetkeksi. Vanha satama oli kuitenkin pakko hylätä 1940-luvulla. Puodit ja aktiviteetit siirrettiin Svedjehamniin, joka sijaitsee kilometrin päässä kylästä. Maankohoaminen näkyy kuitenkin täälläkin ja se aiheuttaa ongelmia.</p> <p>Kuva: Sverre Boucht (vasemmalla).</p>

<p>21</p>		<p>Bodback Svedjehamn Vikarskat</p>	<p>Ilmakuvat paljastavat useita merenalaisia harjanteita, jotka kurottautuvat suoraan luonnolliseen menosuuntaan. Nykypäivänä jopa Svedjehamn on muuttumassa liian matalaksi suurille aluksille, vaikka satamaa ja laivaväyliä on ruopattu. Vikarskatiin rakennettiin uusi satama suuremmille kalastusaluksille vuonna 1994.</p> <p>Saaristo muuttuu aikojen saatossa metsikköiseksi alueeksi, jolle on tunnusomaista moreeniharjanteet, joita löytyy Vaasan mannermaalta – mannermaalta, joka tuhat vuotta sitten oli saaristoa. Merikorttien korkeuskäyriä tutkimalla on mahdollista saada käsitys, missä ja milloin maa jatkaa nousuaan merestä.</p> <p>Kuva: Helifoto.</p>
<p>22</p>	 <p>Kuva: Helifoto.</p>		<p>Monet kirjailijat ja taiteilijat ovat havainneet luonnon muutokset ja saaneet inspiraationsa saaristomaisemasta – jotkin maisemat ovat jopa päätyneet postimerkkeihin. Tunnettu nykyaiteilija Marjatta Hanhijoki on kuvannut merta ja suurta kiveä, joka nousee aalloista. Kiven viereen hän on asentanut mittatikun, joka kuvaa maankohoamista; tämän avulla on helppo nähdä, kuinka korkealla vesi oli vuonna 1908 ja julkaisemisvuotena 2008.</p>

Meri yhdistää

Postisoutu

Pohjanlahdella

Merenkurkun saarilla ja mannermaan välillä on esiintynyt liikennettä sekä kesäisin että talvisin. Vuosisatojen ajan on esimerkiksi käyty vaihtokauppaa kaloilla, ohralla ja rukiilla. Liikenne 1600-luvulla lienee ollut hyvin vilkasta, ja meren yli kuljetettiin sekä postia, ihmisiä että tavaroita – erityisesti tervaa. Postikuljetukset jatkuivat vuoteen 1895 asti – perinne, joka elvytettiin vuonna 1982. "Postisoutu" ("postrodden") soudetaan nykyään joka vuosi Ruotsin Holmön ja Suomen Svedjehamnin välillä.

Merenkulku ja kaupankäynti kukoisti 1700-luvu lopussa.

Pohjanlahden kauppapakko lakkautettiin vuonna 1765. Se oli 1600-luvulta lähtien kieltänyt Pohjanlahdella sijaitsevia Norlannin ja Suomen kaupunkeja lähettämästä aluksia Tukholmaa ja Turku etelämmäksi tai ottamasta vastaan ulkomaisia aluksia.

Alusten rakentamisesta tuli tärkeä elinkeino, ja Pohjanmaa tuli tunnetuksi korkealaatuisesta timpuriosaamisestaan. Salpietari ja ruuti muodostuivat myös tärkeiksi kauppatavaroiksi.

Kuva: Anita Storm, 2007

<p>24</p>	 <p>KORHOLM-ALUS MERENKURKUN SAARISTO</p>	<p>Uumaja, 1947</p>	<p>Korsholm-alus liikennöi kesäisin Vaasan, Uumajan ja Örnsköldsvikin välillä joinain vuosina 1940- ja 50-luvulla. Vuodesta 1947 lähtien Merenkurkun yli on ollut enemmän tai vähemmän säännöllistä henkilöliikennettä. Ensimmäinen autolautta aloitti toimintansa vuonna 1958, ja ympärivuotinen liikennöinti aloitettiin Merenkurkussa vuonna 1972.</p> <p>Säännöllinen matkustajaliikenne Vaasan ja saariston suurimpien saarten välillä sai alkunsa vasta 1900-luvun alussa. Salmen ylittävä tienpenger kahden suurimman saaren, Björkön ja Raippaluodon, välillä valmistui vuonna 1954 ja silta Raippaluodon ja mannermaan väliin (Suomen pisin silta) rakennettiin vasta vuonna 1997.</p> <p>Kuva: Västerbottens museum.</p>
<p>25</p>	 <p>Koe maankohoaminen</p> <p>KORHOLM-ALUS MERENKURKUN SAARISTO</p>	<p>Koe maankohoaminen</p>	<p>Merenkurkun saaristo tarjoaa monia kokemuksia ja elämyksiä, jotka kytkeytyvät alueen dramaattiseen historiaan ja maankohoamiseen. Tässä esitellään lyhyesti muutama niistä.</p>
<p>26</p>	 <p>Terranova</p> <p>KORHOLM-ALUS MERENKURKUN SAARISTO</p>	<p>Terranova</p>	<p>Terranova, joka tarkoittaa "uutta maata", on näyttely koko Merenkurkun saaristosta (luonto, maankohoaminen, geologia ym.) ja retkikohteista.</p>

			Näyttely on Pohjanmaan museon tiloissa Vaasassa.
27		Mikkelinsaaret	<p>Mikkelinsaaret koostuu lähes 300 saaresta, karikosta ja luodosta. Kummelskärin lakkautettu merivartioasema toimii nykyään luontoasemana, jossa on myös tilaa yöpymiselle. Alueella on luontopolkuja, vaihtelevia saaristomaisemia, kivisiä ja syviä rantoja sekä rikas kalalajisto ja linnusto. Västerön luontopolulta Maksamaalla, on mahtava näkymä Mikkelinsaaria kohti.</p> <p>Geologiset nähtävyydet: Erilaiset moreenit, fladat, kluuvijärvet ja suomaat.</p> <p>Kuva: Helifoto.</p>
28		Valassaaret	<p>Björkön jakokunnan omistama Valassaaret on saariryhmä uloimpana Merenkurkussa. Saaristo on vanha kulttuurimaisema, jossa on jälkiä muun muassa majakkavahtien ja Björkön asukkaiden niittypelloista ja eläinten pidosta. Valassaaret on myös ollut tärkeä kalastusyhdyskunta. Nykyään täällä on lintuasema ja luontopolku vaihtelevassa ympäristössä. Valassaarten maamerkki on ”Franskbygget”, ranskalaisen arkkitehdin suunnittelema punainen majakka vuodelta 1886.</p> <p>Sodan loppuvaiheessa vuonna 1809 venäläiset joukot marssivat Suomen</p>

			<p>rannikolta ja Valassaarten kautta Ruotsiin. Monta sotilasta jäätynä matkalla kuoliaaksi ja heidän jäänteensä on haudattu kiviröykkiöiden alle eri puolille Valassaaria.</p> <p>Geologiset nähtävyydet: juomumoreenit, fladat ja kluuvijärvet.</p> <p>Kuva: Tomas Birkö.</p>
29		<p>Bodvattnet –järven ympäri</p>	<p>Tämä paikka on pohjoisen maailmanperintöalueen sydän. Tärkein vierailupaikka on Svedjehamn Björkössä. Björkö–Paniken luontopolku (13 kilometriä) alkaa Svedjehamnista ja loppuu Paniken satamaan (vaatii venekuljetuksen). Svedjehamnissa on myös 20 metriä korkea näköalatorni. Täältä alkaa myös kolmen kilometrin pituinen Bodvattnetin kierros - luontopolku, joka kiertää vanhan kalasataman kautta ja esittelee maankohoamisrannikon luontoa ja De Geer-moreeniharjanteita. Björkön ja Paniken välinen vesialue on erityisen sopivaa melontaharrastukseen. Alueella toimii useita ravintola- ja majoituspalveluja tarjoavia yrittäjiä sekä veneyrittäjiä.</p>
30		<p>Wargis, Panike</p>	<p>Entinen tila, jolla on värikäs historia. Tilalla on asunut kauppias ja monitoimihenkilö. Nyt siellä on mahdollisuus yksinkertaiseen</p>

			<p>majoittumiseen vanhassa venevajassa. Lyhyen luontopolun (0,9 kilometriä) aikana voi tutustua lähiympäristöön.</p> <p>Kuvat: Anita Storm, Tuija Waren.</p>
31		Klobbskat	<p>Tässä näkyy 1500-luvulta olevia jäänteitä vanhasta kalastajakylästä, jonne matkattiin mannermaalta. Muinaismuistot viittaavat kuitenkin siihen, että täällä harjoitettiin kalastusta ja hylkeenpyyntiä jo 1300-luvulla. Lyhyt luontopolku (0,7 kilometriä) johtaa Kikanbergetille, josta avautuu upeat saaristomaisemat</p>
32		Sommarön linnake, Södra Vallgrund	<p>Sommarön linnake rakennettiin vuonna 1940 suojelemaan Vaasan laivaväylää. Nykyään se on suosittu virkistyskohde hyvien tieyhteyksien, uimapaikan, laiturin, luontopolkujen ja vartiotuvassa yöpymisen ansiosta. Kaksi pitkää luontopolkua (2,5 ja 3,2 kilometriä) johdattavat vanhojen kulttuurimaisemien läpi, ja polkujen varrella näkyy muun muassa jääkauden aiheuttamia geologisia muodostumia (hiidenkirnuja) sekä armeijan toimintaa.</p> <p>Geologiset nähtävyydet: Kluuvijärvi, siirtolohkare, hiidenkirnu, Vaasan graniitin ja gneissin monenkirjavat rantakalliot.</p>

<p>33</p>		<p>Molpehällorna</p>	<p>Moikipään kylä ja sen satama, uimaranta ja ravintolat muodostavat maailmanperintöalueen eteläisen portin. Sekä Moikipäästä että Bredskärin kalasatamasta on noin 7 kilometrin venematka Moikipään entiselle merivartioasemalle, joka on muutettu luontoasemaksi. Asemalta alkaa noin kilometrin pituinen luontopolku Pohjanlahden vanhimman pookin rekonstruoidun mallin luokse.</p> <p>Geologiset nähtävyydet: Karikot ja siirtolohkareet, fladat ja kluuvijärvet, erityyppiset moreeniselänteet.</p> <p>Kuva: Helifoto.</p>
<p>34</p>		<p>Fäliskär</p>	<p>Rönnskärin saaristo koostuu tuhansista saarista ja luodoista. Fäliskär on näistä suurin ja tarunhohtoisin. Siellä voi yöpyä vanhassa luotsiasemassa, joka on muutettu luontoasemaksi. Pooki vuodelta 1784 on Suomen vanhin säilynyt puupooki. Rönnskärillä on hyvin rikas linnusto.</p> <p>Geologiset nähtävyydet: Diabaasikallioperä, mannerjään aiheuttamat uurteet, ”pirunpellot”.</p> <p>Kuva: Helifoto.</p>

<p>35</p>	 <p>Yhteistä Merenkurkun saaristolle ja Korkealle Rannikolle ovat maankohoaminen, murtovesiympäristö, jatkuvat vedenkorkeuden vaihtelut sekä vuorovesi-ilmiön puuttuminen. Myös kasviyhteisöt ja ekosysteemit ovat samanlaisia, mutta erot topografiassa ja geomorfologiassa johtavat siihen, että kasvillisuus sopeutuu jatkuvaan maankohoamiseen eri tavoin ajassa ja paikassa.</p>	<p>”Yhteistä Merenkurkun saaristolle ja Korkealle Rannikolle ovat maankohoaminen, murtovesiympäristö, jatkuvat vedenkorkeuden vaihtelut sekä vuorovesi-ilmiön puuttuminen. Myös kasviyhteisöt ja ekosysteemit ovat samanlaisia, mutta erot topografiassa ja geomorfologiassa johtavat siihen, että kasvillisuus sopeutuu jatkuvaan maankohoamiseen eri tavoin ajassa ja paikassa”</p> <p>Maailmanperintöhakemuksesta</p>	<p>Merenkurkun saaristo kaikkine nähtävyyksineen ja Ruotsin Korkea Rannikko muodostavat yhdessä ainutlaatuisen geologisen kokonaisuuden, jossa maankohoamisilmiö on muokannut maata erikoislaatusella tavalla. Merenkurkun saaristo on Suomen ensimmäinen luonnonperintökohde maailmanperintöluettelossa.</p> <p>Kuva: Helifoto.</p>
<p>36</p>	 <p>Samanlaisia – mutta kuitenkin erilaisia</p>	<p>Samanlaisia – mutta kuitenkin erilaisia</p>	<p>”Yhteistä Merenkurkun saaristolle ja Korkealle Rannikolle ovat maankohoaminen, murtovesiympäristö, jatkuvat vedenkorkeuden vaihtelut sekä vuorovesi-ilmiön puuttuminen. Myös kasviyhteisöt ja ekosysteemit ovat samanlaisia, mutta erot topografiassa ja geomorfologiassa johtavat siihen, että kasvillisuus sopeutuu jatkuvaan maankohoamiseen eri tavoin ajassa ja paikassa”.</p> <p>Esittely vuodelta 2004 ennen maailmanperintökohteeksi nimeämistä.</p>
<p>37</p>	 <p>Maailmanperintö yhteistyössä 63°N KORKEA RANNIKKO MERENKURKUN SAARISTO</p>	<p>Maailmanperintö yhteistyössä 63°N</p> <p>Korkea Rannikko/ Merenkurkun saaristo</p>	

